

Бутрин-Бока Наталія Степанівна
кандидат юридичних наук,
доцент кафедри цивільного права і процесу ЗУНУ

ДОГОВІРНЕ РЕГУЛЮВАННЯ ПОДІЛУ МАЙНА ПОДРУЖЖЯ: ЄВРОПЕЙСЬКИЙ ДОСВІД

Договір є однією з найдавніших та найтиповіших юридичних конструкцій, яка найчастіше застосовується в цивільному законодавстві. У сімейному праві конструкція договору має свої особливості, що зумовлені й особливостями сімейно-правових відносин, які характеризуються рівністю учасників та індивідуальним характером, що унеможливорює передачу прав та обов'язків іншим особам, і суб'єктами сімейних правовідносин, а також на вимоги, що впливають з сімейно-правових відносин, не поширюється позовна давність, за винятком випадків, передбачених законом.

У сімейно-правовій літературі, на жаль, невелика кількість досліджень правової природи договору про поділ спільного майна подружжя, його форми, змісту, наслідків визнання недійсним. Загальні положення щодо даного договору у системі договорів подружжя були визначені В. І. Антошкіною та іншими дослідниками. У законодавстві спеціальні норми, що регламентують ці питання уже існують у Методичних рекомендаціях Методичної ради з питань нотаріату, є вказівка на дозвіл його вчинення у кодексах України (ст. 372 ЦКУ, ст. 69 СКУ).

Поділ майна як речовий спосіб захисту цивільних та сімейних прав має: а) загально цивілістичне І. В. Жилінкова [1,с.7]; б) сімейно-правове спрямування Р. А. Майданик [2]. Про це свідчить судова статистика, де значна частина спорів стосується саме поділу майна[3].

Такий поділ охоплюється матеріальним правом, а у разі виникнення спору і процесуальним. Л. В. Липець справедливо виводила таке поняття, як «суб'єкти шлюбних відносин» [4,с.10], оскільки наразі, окрім законодавчо регламентованого СК України подружжя (чоловіка та жінки), суб'єктами шлюбних відносин можуть бути фактичне подружжя, одностатеві пари. Неможливо нівелювати значення міжособистих зв'язків, розбираючи лише правову природу, правові підстави поділу майна подружжя. Більш того, доречно підмічено, що «специфічність шлюбно-сімейних відносин зумовлена тим, що вони виникають не із звичайних юридичних фактів» [5, с. 9]

Як ми вважаємо, ст. 368 ЦК України та ст. 74 СК України співвідносяться між собою як загальне та спеціальне. На це вказує і ч. 3 ст. 368. Зокрема, у коментарі до ЦК України Ю. С. Червоний написав «... ч. 4

ст. 355 ЦК установлює презумпцію права спільної часткової власності. Таким чином, на відміну від підстав виникнення спільної часткової власності, право спільної сумісної власності виникає тільки у випадках, передбачених законом чи договором» [6,с.327].

На наше переконання, якраз у даному випадку на підставі спеціальної ст. 74 СК України на майнові відносини фактичного подружжя поширюється право спільної сумісної власності, що є прогресивним кроком у охороні прав фактичного подружжя. Тобто якби не було відсилання на спеціальне законодавство, то незареєстроване подружжя могло б володіти максимум спільною частковою власністю. Але зі ст. 21. п. 2 СК України - жінка й чоловік можуть проживати однією сім'єю без реєстрації шлюбу.

Стаття 8 СК України теж встановила, що тільки до тих відносин, які не врегульовані Сімейним кодексом, застосовуються норми ЦК України. Обом кодексамі проведена чітка межа компетенції правового регулювання поділу майна, що набувається «бізнес партнерами» і сімейною парою.

Таким чином, майнові відносини фактичного подружжя регулюються цілим комплексом норм саме СК України, який надає їм визначення і не поширене тлумачення. Інша справа у проблемі доведення наявності цих незареєстрованих відносин.

За необхідне вважаємо потребу добре розробленого договірного врегулювання поділу майна незареєстрованого подружжя, яке працюватиме на рівні з законодавчим. Проте, не завжди йдеться про договір, а про орієнтацію на встановлені звичаями та законодавством правила про спільну власність. Договірне врегулювання стосунків, принаймні, гарантуватиме права жінок, які перебувають у фактичних шлюбних відносинах, адекватно відобразатиме статистику про позашлюбні відносини. Потрібно наголосити на договірному врегулюванні незареєстрованих відносин власності при поділі майна подружжя. Важливо відмітити, на відміну від України, де ведеться дискусія про необхідність реєстрації шлюбного договору, у романо-германських країнах він «нотаріально посвідчується, реєструється в органах влади (Швеція, Італія), а в деяких країнах (Франція) обов'язково публікується, якщо один із подружжя є підприємцем. Щодо кола суб'єктів шлюбного договору, то воно є ширшим, у зв'язку з наданням такого права особам, які перебувають у фактичних шлюбних відносинах» [6,с. 13]. Аналіз позицій дослідників таких як І. Злотнік [7], Ю. О. Пилипенко [8,с.1] приводить до висновку про доречність і пріоритет офіційно зареєстрованого шлюбу над його девіаціями як з юридичної, так і з соціологічної точок зору. Проте практичні майнові конфлікти про поділ майна подружжя потребують більш чіткої позиції законодавця щодо такої

категорії сімейних, подружніх відносин. Вважаємо, що доречно було б залишити можливість суб'єктам шлюбних відносин укладати договір про спільне проживання та ведення спільного господарства, так як він спрямований врегульовувати майбутні відносини та здатен охопити регулювання не лише поділу майна подружжя, а особливо відносини з іноземним елементом. Тим більше, що країни ЄС визнають за своїм законодавством такий договір. Крім того, з прикладу існування «cohabitation contract» (Франція, Німеччина, Швеція), судової практики Ірландії слідує однаковий правовий статус у праві шлюбного контракту та контракту про спільне проживання. Тому договір про спільне проживання та ведення спільного господарства не суперечить Конституції України, проте у певній мірі наближує фактичні шлюбні відносини до шлюбу.

В умовах подальшого формування в Україні правової системи та громадянського суспільства, які відповідали б сучасним тенденціям правового розвитку та міжнародним стандартам, сприяли б європейським інтеграційним процесам особливого значення набуває правове регулювання договірних зобов'язань. На нинішньому етапі розвитку наша держава за крок до інтеграції в Європейський Союз у різних сферах суспільних відносин, як публічних, так і приватних, та забезпечити своїм громадянам охорону та захист їх суб'єктивних прав. І саме зміни до національного законодавства є невід'ємним етапом.

Література :

1. Жилінкова І. В. Проблеми правового режиму майна членів сім'ї : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня д-ра юрид. наук : спец. 12.00.03 «Цивільне право і цивільний процес; сімейне право; міжнародне приватне право» / І. В. Жилінкова. Х., 2000.39 с.
2. Цивільне право України. Загальна частина [Електронний ресурс] : підручник / О. В. Дзера, Н. С. Кузнєцова, Р. А. Майданик. К. : Юрінком Інтер, 2010. 976 с Режим доступу: URL: http://mobile.pidruchniki.ws/1601101346545/pravo/tsivilne_pravo_sumizhni_galuzi_prava#471
3. Єдиний державний реєстр судових рішень [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.reyestr.court.gov.ua/Page/1>
4. Сафончик О. І. Правове регулювання припинення шлюбу в Україні : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. юрид. наук : спец. 12.00.03 «Цивільне право і цивільний процес; сімейне право; міжнародне приватне право» / О. І. Сафончик. – О., 2004. 20 с.
5. Науково-практичний коментар до Сімейного кодексу України / за ред. Є.О. Харитонова. Х., 2006.552 с.

6. Олійник О. С. Шлюбний договір: порівняльно-правовий аналіз законодавства різних правових систем : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. юрид. наук : спец. 12.00.03 «Цивільне право і цивільний процес; сімейне право; міжнародне приватне право» / О. С. Олійник. К., 2009. 20 с.

7. Злотник І. Юридичні особливості фактичних шлюбних відносин. Режим доступу : URL:<http://www.justinian.com.ua/article.php?id=1411>

8. Пилипенко Ю. О. Проблемні питання поділу спільного майна фактичного подружжя. Режим доступу : URL: http://archive.nbuv.gov.ua/portal/soc_gum/Vonu_prav/2011_15/16.pdf

Гнатів Оксана Богданівна
кандидат юридичних наук,
доцент кафедри
цивільного права і процесу ЗУНУ

ГАРМОНІЗАЦІЯ ЦИВІЛЬНОГО ЗАКОНОДАВСТВА В СФЕРІ ЗАХИСТУ ПРАВА ВЛАСНОСТІ НА ОБ'ЄКТИ НЕРУХОМОСТІ У ДОГОВІРНИХ ЗОБОВ'ЯЗАННЯХ ШЛЯХОМ ПЕРЕВЕДЕННЯ ПРАВ І ОBOB'ЯЗКІВ ПОКУПЦЯ У РАЗІ ПРОДАЖІ ЧАСТКИ У СПІЛЬНІЙ ЧАСТКОВІЙ ВЛАСНОСТІ З ПРАВОМ ЄВРОПЕЙСЬКОГО СОЮЗУ

Тема гармонізації законодавства України з правом Європейського Союзу завжди була однією з вагомих умов збільшення співпраці з країнами-членами ЄС. Однак, зважаючи на масштабну агресію росії проти України, дане питання стало чи не найважливішим в отриманні гарантій захисту та можливої євроінтеграції. Аби наблизити вітчизняне законодавство до європейського, необхідно спершу звернути увагу на ряд питань. Слід зазначити, що цей шлях Україна почала ще на початку 90х років підписанням Угоди про партнерство та співробітництво з Європейськими співтовариствами та їхніми державами-членами у 1994 році (УПС), після набрання чинності якої, вищезгаданий процес гармонізації набув не лише теоретичного характеру, а й чітких правових засад та різноманітних форм.

До прикладу, договірний зобов'язально-правовий захист права власності на об'єкти нерухомості виникає в тому випадку коли порушуються умови договорів. Дані способи захисту застосовуються в разі порушення однією із сторін договору його умов, тобто невиконання або неналежного виконання певних договірних зобов'язань. Хочемо